

УДК 343.102-344.13](477)

DOI <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2026.93.5.17>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНОГО ІНТЕРВ'Ю ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ ВІЙСЬКОВИХ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Мельник О.В.,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри кримінального процесу,
Національна академія внутрішніх справ,
підполковник поліції
ORCID:0000-0003-1805-830X*

Попович М.В.,

*доктор філософії (PhD), доцент,
асистент кафедри кримінального права
юридичного факультету,
Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича,
адвокат
ORCID: 0000-0003-4807-6621*

Мельник О.В., Попович М.В. Особливості проведення процесуального інтерв'ю під час розслідування військових кримінальних правопорушень.

У статті проаналізовано особливості проведення процесуального інтерв'ю під час розслідування військових кримінальних правопорушень. Сучасні умови збройного конфлікту та воєнної агресії проти України актуалізували проблему ефективного розслідування військових кримінальних правопорушень. Стає очевидним, що Україна сьогодні докладає значних зусиль для інтеграції до Європейського Союзу, що передбачає не лише економічні та політичні реформи, але й глибинні трансформації у сфері правосуддя та кримінального процесу. Одним із ключових інструментів, який демонструє прагнення нашої держави до впровадження європейських стандартів, є процесуальне інтерв'ю. Цей метод активно застосовується у країнах ЄС, ґрунтується на принципах верховенства права, поваги до прав людини та недопустимості катувань чи примусу. На відміну від традиційного допиту, процесуальне інтерв'ю спрямоване на встановлення істини шляхом отримання максимально достовірної інформації, а не на примусове зізнання. Особливого значення процесуальне інтерв'ю набуває під час досудового розслідування військових кримінальних правопорушень. В умовах війни на території України, слідчі стикаються з потерпілими та свідками які перебувають у стані психологічної травми, а також із підозрюваними, що можуть мати специфічний військовий досвід. Використання процесуального інтерв'ю дозволяє врахувати ці фактори та забезпечити належний рівень захисту прав людини та водночас отримати належні та якісні докази для судового розгляду. Варто зауважити, що саме процесуальне інтерв'ю, розглядається не лише як форма отримання доказової інформації, але й як метод, що забезпечує дотримання прав людини та міжнародних стандартів правосуддя. Традиційна практика допиту, яка довгий час домінувала у кримінальному процесі, поступово трансформується під впливом міжнародних рекомендацій та практики Європейського суду з прав людини.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю адаптації міжнародних методик (зокрема моделі PEACE, когнітивного інтерв'ю) до українських реалій, особливо в умовах розслідування кримінальних правопорушень під час війни, що мають складний психологічний та соціальний вимір.

Ключові слова: досудове розслідування, процесуальне інтерв'ю, криміналістика, допит, військові кримінальні правопорушення.

Melnik O.V., Popovich M.V. Features of conducting procedural interviews during the investigation of military criminal offences.

The article analyses the peculiarities of conducting procedural interviews during the investigation of military criminal offences. The current conditions of armed conflict and military aggression against Ukraine have brought to the fore the issue of effective investigation of military criminal offences. It is evident that Ukraine is currently making significant efforts to integrate into the European Union, which requires not only economic and political reforms, but also profound transformations in the field of justice and criminal procedure. One of the key instruments demonstrating our state's commitment to implementing European standards is the procedural interview. This method is actively used in EU countries and is based on the principles of the rule of law, respect for human rights and the inadmissibility of torture or coercion. Unlike traditional interrogation, procedural interviews are aimed at establishing the truth by obtaining the most reliable information possible, rather than forcing confessions. Procedural interviews are particularly important during the pre-trial investigation of military criminal offences. In the context of the war in Ukraine, investigators encounter victims and witnesses who are in a state of psychological trauma, as well as suspects who may have specific military experience. The use of procedural interviews allows these factors to be taken into account and ensures an adequate level of protection of human rights while obtaining relevant and high-quality evidence for court proceedings. It should be noted that procedural interviews are considered not only as a form of obtaining evidence, but also as a method of ensuring compliance with human rights and international standards of justice. The traditional practice of interrogation, which has long dominated criminal proceedings, is gradually being transformed under the influence of international recommendations and the practice of the European Court of Human Rights.

The relevance of the study is due to the need to adapt international methodologies (in particular, the PEACE model and cognitive interviewing) to Ukrainian realities, especially in the context of investigating criminal offences during wartime, which have complex psychological and social dimensions.

Key words: pre-trial investigation, procedural interview, criminalistics, interrogation, military criminal offences.

Постановка проблеми. Розслідування військових кримінальних правопорушень в умовах сучасних збройних конфліктів є надзвичайно складним завданням, що потребує не лише високого рівня професійної підготовки слідчих, але й застосування інноваційних методів отримання доказової інформації. Традиційна практика допиту, яка тривалий час домінувала у кримінальному процесі, часто супроводжується ризиком порушення прав людини, використанням психологічного чи фізичного тиску, що суперечить міжнародним стандартам правосуддя та принципам верховенства права. У цьому контексті процесуальне інтерв'ю постає як сучасний інструмент, здатний забезпечити баланс між ефективністю розслідування та дотриманням прав людини. Проте його застосування в Україні ще не набуло системного характеру, а нормативно-правова база та практичні навички слідчих залишаються недостатньо розробленими. Особливої актуальності проблема набуває у сфері військових кримінальних правопорушень, де допит військовослужбовців та потерпілих відбувається в умовах психологічної травми, бойового стресу та специфічних службових відносин. Це створює додаткові труднощі у встановленні достовірних фактів та формуванні належної доказової бази. Вирішення цієї проблеми є важливим не лише для підвищення якості розслідувань військових злочинів, але й для гармонізації українського правосуддя з європейськими стандартами, що має стратегічне значення у контексті євроінтеграційних прагнень України.

Мета дослідження. Наукова робота направлена на комплексне дослідження процесуального інтерв'ю як сучасного інструменту кримінального провадження, визначення його особливостей у розслідуванні військових кримінальних правопорушень та обґрунтування необхідності впровадження цього методу в українську практику відповідно до європейських стандартів. Розкриття сутності процесуального інтерв'ю та його відмінності від традиційного допиту, визначення специфіки проведення інтерв'ю з військовослужбовцями та потерпілими від військових кримінальних правопорушень. Також необхідно сформулювати пропозиції щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства та практики органів досудового розслідування.

Стан опрацювання проблематики. Проблематика процесуального інтерв'ю як сучасного інструменту кримінального провадження поступово знаходить відображення у працях як зарубіжних, так і українських дослідників. У міжнародній науковій літературі значна увага приділяється

розробці та впровадженню моделей інтерв'ю, зокрема "PEACE model", когнітивного інтерв'ю та інших методик, що спрямовані на отримання достовірної інформації без застосування примусу. Дослідження британських, скандинавських та американських науковців акцентують на гуманізації кримінального процесу та підвищенні ефективності доказування завдяки використанню інтерв'ю. В українському правовому полі питання процесуального інтерв'ю ще перебуває на стадії становлення. Однак можна відмітити наступних вітчизняних науковців які досліджували дану проблематику: Андрій Орлеан, Василь Луцик, Вікторія Рогальська та ін. Окремі аспекти гуманізації допиту та забезпечення прав людини досліджувалися у працях учених з кримінального процесу та криміналістики, однак системного аналізу інтерв'ю як окремої процесуальної форми поки що бракує. Особливо мало уваги приділено специфіці його застосування у справах військових кримінальних правопорушень, що зумовлено новизною та масштабністю викликів, пов'язаних із сучасними воєнними подіями. Таким чином, наукова розробка проблеми перебуває на етапі активного формування: зарубіжна доктрина пропонує апробовані моделі та методики, тоді як українська наука лише починає їх адаптацію до національних реалій. Це створює потребу у комплексному дослідженні процесуального інтерв'ю саме в контексті розслідування військових кримінальних правопорушень, що дозволить поєднати міжнародний досвід із практичними потребами українського правосуддя.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо за доцільне дослідити посібник з особливостей проведення процесуального інтерв'ю в рамках кримінального розслідування, який є фундаментальним документом, та має на меті змінити підхід до отримання доказової інформації у кримінальному процесі в Україні. У ньому наголошується, що традиційна практика допиту, яка тривалий час домінувала у вітчизняній та світовій правоохоронній діяльності, часто була орієнтована на отримання зізнання будь-якою ціною. Такий підхід нерідко призводив до порушення прав людини, застосування психологічного чи фізичного тиску, а також до появи хибних свідчень, що підірвало довіру до правосуддя. У сучасних умовах, коли Україна прагне інтегруватися до Європейського Союзу, особливої актуальності набуває впровадження методів, які відповідають міжнародним стандартам і забезпечують баланс між ефективністю розслідування та захистом прав людини. Саме процесуальне інтерв'ю розглядається як такий інструмент. У посібнику детально пояснюється сутність процесуального інтерв'ю, яке визначається як метод отримання інформації, спрямований на встановлення істини, а не на примусове отримання зізнання. Основними принципами цього підходу є повага до гідності людини, недопустимість катувань та примусу, орієнтація на достовірність інформації, створення атмосфери довіри між слідчим і особою, яку опитують. Автори посібника підкреслюють, що процесуальне інтерв'ю є не просто технікою допиту, а новою філософією кримінального процесу, яка ставить у центр людину та її права. Важливе місце у документі займає аналіз міжнародних моделей та стандартів. Зокрема, докладно описується британська модель "PEACE", яка складається з п'яти етапів: підготовка і планування, встановлення контакту і пояснення правил, отримання інформації та її уточнення, завершення інтерв'ю та оцінка результатів. Ця модель довела свою ефективність у багатьох країнах і стала основою для реформування практики допиту. Окремо розглядається когнітивне інтерв'ю, яке застосовується для роботи зі свідками та потерпілими і допомагає відновити пам'ять про події без навіювання. Посібник також акцентує увагу на українському контексті. В Україні процесуальне інтерв'ю ще не закріплене у законодавстві як окрема форма, проте його елементи можуть застосовуватися у межах допиту. Важливим завданням є підготовка слідчих та прокурорів, які мають навчитися працювати за новими стандартами. Автори посібника наголошують, що впровадження інтерв'ю в українську практику є не лише вимогою часу, але й важливим кроком на шляху до європейської інтеграції. В даному підручнику особливу увагу приділено роботі зі свідками та потерпілими. У документі підкреслюється, що вони часто перебувають у стані психологічної травми, особливо якщо йдеться про воєнні злочини. Тому інтерв'ю має проводитися у безпечному середовищі, з урахуванням їхнього емоційного стану. Рекомендовано застосовувати техніки активного слухання, уникати навідних запитань, створювати атмосферу довіри. Важливо, щоб слідчий був підготовлений до роботи з людьми, які пережили травматичні події, і міг забезпечити їм психологічну підтримку. Не менш важливим є інтерв'ю з підозрюваними. У посібнику наголошується, що дана дія має проводитися без тиску, з дотриманням права на захист. Мета інтерв'ю полягає у отриманні правдивої інформації, а не у примусі до зізнання. Це відповідає європейським стандартам і підвищує якість доказів у суді. Автори підкреслюють, що застосування інтерв'ю дозволяє уникати

практики примусу та забезпечує відповідність міжнародним стандартам правосуддя. У посібнику також розглядаються виклики та проблеми, які виникають у процесі впровадження інтерв'ю. Серед них – недостатня підготовка слідчих, відсутність законодавчого закріплення інтерв'ю, вплив традиційної «культури зізнання», складність роботи з травмованими свідками та військовослужбовцями. Розробники даного посібника наголошують, що ці проблеми можна вирішити шляхом впровадження навчальних програм для слідчих і прокурорів, адаптації міжнародних моделей до українських реалій, забезпечення аудіо- та відеофіксації інтерв'ю, розробки методичних матеріалів для роботи з військовими кримінальними правопорушеннями та посилення міжнародної співпраці у сфері розслідування військових злочинів. Значну увагу приділено питанню євроінтеграції. Впровадження процесуального інтерв'ю розглядається, як важливий крок на шляху до ЄС. Дана праця демонструє готовність України гармонізувати кримінальний процес із європейськими стандартами, забезпечити захист прав людини та підвищити довіру до правосуддя. Дослідивши даний посібник, стає очевидним, що процесуальне інтерв'ю є не лише інструментом отримання достовірної інформації, але й важливим показником готовності України до європейської інтеграції [2].

У науковій роботі “Процесуальне інтерв'ю, як альтернатива допиту на етапі досудового розслідування” ми вже зазначали, що процесуальне інтерв'ю може виступати ефективною альтернативою традиційному допиту на етапі досудового розслідування, також ми акцентували увагу, що цей інструмент комунікації спрямований не лише на отримання достовірної інформації, але й на забезпечення дотримання прав людини, формування атмосфери довіри та зниження психологічного тиску на учасників кримінального процесу. Такий підхід відповідає сучасним європейським стандартам кримінальної юстиції, де акцент робиться на добровільності, відкритості та партнерському характері взаємодії між слідчим і особою, яка надає показання. Важливим є те, що процесуальне інтерв'ю сприяє підвищенню якості доказової бази, оскільки зменшує ризик викривлення чи навіювання інформації, а також дозволяє отримати більш повні та структуровані відомості. Ми наголошували на необхідності належної професійної підготовки слідчих, розробки методичних рекомендацій та законодавчого врегулювання цього інституту, що забезпечить його практичне застосування в українському кримінальному процесі. Таким чином, попереднє наше дослідження доводить, що впровадження процесуального інтерв'ю є не лише інноваційним кроком у модернізації системи досудового розслідування, але й важливим чинником у формуванні нової правової культури, яка поєднає ефективність кримінального провадження з гуманістичними цінностями та захистом прав людини. Це відкриває перспективи для подальших наукових досліджень і практичних експериментів, спрямованих на інтеграцію цього інструменту у вітчизняну правову систему [3 с. 71-74].

Під час розслідування військових кримінальних правопорушень часто виникає потреба провести слідчі (розшукові) дії за участі неповнолітніх осіб. Варто зазначити що серед науковців України, ми, присвятили чимало праць даній проблематиці. У одній із наших статей “Розслідування кримінальних проваджень за участю неповнолітніх потерпілих: нарис про мораль обов'язку та мораль переконання”, деталізовано розслідування кримінальних проваджень за участю неповнолітніх потерпілих, та акцентовано вагу, що досудове слідство не може обмежуватися лише формальними процесуальними діями, а має ґрунтуватися на моральному обов'язку та моральному переконанні уповноважених осіб. В даній роботі було наголошено, що саме етична позиція слідчого чи прокурора визначає якість захисту прав дитини, адже неповнолітні потерпілі є особливо вразливою категорією учасників кримінального процесу. Відповідальність за їх психологічний стан, безпеку та довіру до правосуддя лежить не лише у площині закону, але й у сфері моральних цінностей. Важливим аргументом є те, що моральний обов'язок уповноваженої особи полягає у створенні умов, які мінімізують травматичний вплив слідчих дій на дитину, забезпечують її право на гідність та сприяють формуванню відчуття справедливості. Моральне переконання, у свою чергу, виступає внутрішнім регулятором професійної діяльності, що спонукає діяти не лише відповідно до букви закону, але й у дусі гуманізму та захисту найкращих інтересів неповнолітнього. Таким чином, дослідження доводить, що ефективність розслідування кримінальних проваджень за участю дітей залежить від поєднання правових механізмів із моральними імперативами. Це відкриває перспективи для формування нової моделі кримінального процесу, де ключовим чинником є не лише доказова база, але й етична відповідальність державних інституцій перед суспільством та дитиною як його найвразливішим членом, особливо під час війни на території країни.

Праця закладає підґрунтя для подальших наукових досліджень і практичних рекомендацій щодо гуманізації кримінального судочинства в Україні [4 с. 229–233].

У статті Кузьменко О.В. «Методика розслідування військових кримінальних правопорушень» підкреслюється, що значна частина кримінальних проваджень щодо військових злочинів не доходить до логічного завершення, що свідчить про недосконалість існуючих методик. Автор наголошує на необхідності врахування криміналістичної характеристики злочинів (способи їх вчинення та приховування, слідова картина, типові слідчі ситуації), адже це дозволяє правильно висувати версії, визначати напрям роботи та коло причетних осіб. Особливу увагу приділено розслідуванню дезертирства, плануванню слідчих дій в умовах воєнного стану та бойової обстановки, а також важливості дотримання військової дисципліни й авторитету командування під час допитів. Кузьменко О.В. акцентує увагу на особливостях проведення допитів, адже останній вважає, що ефективно розслідування військових кримінальних правопорушень потребує вдосконалення методики допиту, яка має враховувати специфіку військової служби, умови бойових дій та особливості взаємодії слідчих із військовими колективами [5 с. 169–176].

Висновки. Підсумовуючи зазначене, приходимо до висновку, що процесуальне інтерв'ю у сфері розслідування військових кримінальних правопорушень, має низку специфічних особливостей, які відрізняють його від застосування у загальнокримінальних провадженнях. У центрі уваги перебуває необхідність врахування особливого статусу військовослужбовців, специфіки військової служби та умов, у яких відбувається правопорушення. Стає очевидним, що процесуальне інтерв'ю у військових справах повинно поєднувати правові стандарти з етичними та психологічними підходами, адже йдеться про осіб, які перебувають у стані підвищеного стресу, часто в умовах бойових дій чи їх наслідків. Важливим висновком є те, що застосування інтерв'ю, як альтернативи допиту дозволяє отримати більш достовірну та повну інформацію, зменшити ризик формального чи примусового характеру слідчих дій, а також забезпечити дотримання прав військовослужбовців і потерпілих. Процесуальне інтерв'ю має суттєві переваги над традиційним допитом, оскільки спрямоване на отримання максимально достовірної інформації без тиску на особу, з урахуванням психологічних особливостей військовослужбовців та потерпілих. Це сприяє формуванню доказової бази, яка відповідає стандартам справедливого судочинства та міжнародним вимогам у сфері прав людини. Ми наголошуємо на необхідності спеціальної підготовки слідчих, які працюють із військовими кримінальними провадженнями, зокрема у сфері психології, комунікації та міжнародного гуманітарного права.

Таким чином, процесуальне інтерв'ю у військових кримінальних провадженнях є не лише інструментом отримання доказів, але й засобом забезпечення балансу між ефективністю розслідування та захистом прав учасників процесу. Варто зазначити, що процесуальне інтерв'ю базується на принципах добровільності, діалогу та довіри, тоді як традиційний допит часто має формалізований і конфронтаційний характер. Це дозволяє зменшити ризик отримання неправдивих свідчень. Дана методика отримання інформації відкриває перспективи для модернізації кримінального процесу України, особливо в умовах воєнного стану, та закладає підґрунтя для формування нової моделі правозастосування, що поєднує професійну компетентність, гуманізм і відповідальність перед суспільством.

Вважаємо за необхідне рекомендувати впровадити процесуальне інтерв'ю в українську практику та внести зміни до Кримінального процесуального кодексу, закріпивши його як окрему процесуальну дію відповідно до європейських стандартів. Також необхідно удосконалити підготовку слідчих та прокурорів у сфері проведення інтерв'ю, та забезпечувати психологічну підтримку учасників інтерв'ю, особливо коли це стосується військовослужбовців та неповнолітніх осіб.

Таким чином, процесуальне інтерв'ю є перспективним інструментом для розслідування військових кримінальних правопорушень, який дозволяє поєднати ефективність слідчих дій із дотриманням прав людини та міжнародних стандартів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України з постатейними матеріалами практики КСУ, ВСУ, Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ: наук.-практ. посіб. / за заг. ред. А.В. Столітнього. Київ: Норма права, 2020. 1504 с. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text> (дата звернення: 04.02.2026).

2. Програма розвитку ООН в Україні. *Посібник з особливостей проведення процесуального інтерв'ю в рамках кримінального розслідування*. Київ, 2023. 64 с. URL: <https://www.undp.org/uk/ukraine/publications/posibnyk-z-osoblyvostey-provedennya-protseualnoho-intervyu-v-ramkakh-kryminalnoho-rozsliduvannya> (дата звернення: 04.02.2026).
3. Попович М.В. Процесуальне інтерв'ю як альтернатива допиту на етапі досудового розслідування. IV Наукові читання пам'яті Ганса Гросса : збірник тез міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернівці, 09 грудня 2024 року). Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2025. С. 71-74. URL: <https://archer.chnu.edu.ua/xmlui/handle/123456789/12115> (дата звернення: 04.02.2026).
4. Мельник О.В. Розслідування кримінальних проваджень за участю неповнолітніх потерпілих: нарис про мораль обов'язку та мораль переконання. *Право і суспільство*. 2024. № 1. С. 229–233. URL: http://www.pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2024/1_2024/part_1/36.pdf (дата звернення: 04.02.2026).
5. Кузьменко О.В. Методика розслідування військових кримінальних правопорушень. *Міжнародний юридичний вісник: актуальні проблеми сучасності (теорія та практика)*. 2021. Вип. 16. С. 169–176. DOI: <https://doi.org/10.33244/2521-1196.16.2021.169-176> (дата звернення: 04.02.2026).

Дата першого надходження рукопису до видання: 4.02.2026

Дата прийняття до друку рукопису після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації: 5.03.2026

© Мельник О.В., Попович М.В., 2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0